

Operacje na słowach w poezji Józefa Czechowicza i Jalu Kurka

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Jaworski, *U podstaw awangardy. Tadeusz Peiper pisarz i teoretyk*, Kraków 1980.
- Źródło: *Międzysłowie*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 2002.
- Źródło: *Eksperyment artystyczny*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 2002.
- Źródło: Józef Czechowicz, *Żal*, [w:] .
- Źródło: Jalu Kurek, *Poezja*, [w:] .

Operacje na słowach w poezji Józefa Czechowicza i Jalu Kurka

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Poetyckie słowo jest nośnikiem znaczeń dosłownych i ukrytych (przenośnych). Artysta, nawet jeśli nawiązuje do wzorców tradycji kultury, stwarza własną poetykę, polegającą na stosowaniu innowacyjnych sposobów używania słów. Twórcy awangardowi swobodnie odnosili się do zasad i norm gramatycznych. Zaskakująco łączyli słowa, budowali zdania, szukali obrazów, które byłyby ekwiwalentami (zamiennikami) stanów emocjonalnych. Zabiegi te utrudniają odbiór tekstu, potęgują jego wieloznaczność. Zrozumienie wiersza staje się wyzwaniem, piękną intelektualną przygodą pełną poszukiwań i dociekań.

Twoje cele

- Rozpoznasz w tekstach poetyckich środki artystycznego wyrazu (znaczeniowe, leksykalne, składniowe, wersyfikacyjne).
- Zanalizujesz funkcję środków artystycznego wyrazu w wybranych wierszach i to, jak artyści „bawią się słowem”.
- Zinterpretujesz wybrane wiersze wskazanych poetów Awangardy Krakowskiej i Awangardy Lubelskiej.

Przeczytaj

O autorach

Jalu Kurek urodził w 1904 w Krakowie jako Franciszek Kurek, zmarł w 1983 w szpitalu w Rabce. Był polskim poetą i prozaikiem, przedstawicielem Awangardy Krakowskiej. Uczył się i studiował w Krakowie (I Liceum Ogólnokształcącego im. Bartłomieja Nowodworskiego, filologia polska i romańska na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego), a później także na uniwersytecie w Neapolu.

Był autorem wielu liryków, poematów, opowiadań i powieści. Za powieść *Grypa szaleje w Naprawie* (1934) otrzymał Nagrodę Młodych Polskiej Akademii Literatury. Oprócz wątków społeczno-obyczajowych z życia ówczesnej wsi małopolskiej zawarł w tym utworze tematykę autobiograficzną.

Kurek przez długie lata pracował jako dziennikarz i redaktor, pisał reportaże, felietony, eseje i artykuły. Był też autorem licznych przekładów poezji włoskiej (m.in. Sonetów do Laury Franciszka Petrarcki). Jako tłumacz przyczynił się do popularyzacji w Polsce dorobku włoskich futurystów. Był również redaktorem awangardowego pisma „Linia”. Malował obrazy, wędrował po górach (był taternikiem), uprawiał sport.

Roman Kramsztyk, portret Józefa Czechowicza
Źródło: domena publiczna.

Józef Czechowicz urodził się w Lublinie w 1903 roku. Jego ojciec pracował jako woźny w Banku Handlowym. Po ukończeniu elementarnej szkoły rosyjskiej uczył się w polskiej szkole powszechnej, a następnie w seminarium nauczycielskim. Ukończył Wyższy Kurs Nauczycielski. W 1920 roku uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W latach 1921 – 1930 poeta pracował jako nauczyciel, między innymi w Szkole Specjalnej w Lublinie oraz w Instytucie dla Głuchoniemych i Ociemniałych.

W 1923 roku stał się współtwórcą grupy literackiej Reflektor oraz pisma o tym samym tytule. Na łamach „Reflektora” Czechowicz debiutował jako pisarz. Swoje wiersze publikował również w „Kwadrydze” i w „Drodze”. W 1930 roku jako stypendysta ministra wyjechał do Francji. Po

powrocie przeniósł się do Warszawy, gdzie redagował m.in. pisma dla dzieci i młodzieży: „Płomyczek” i „Płomyk”, a także był redaktorem naczelnym „Miesięcznika Literatury

i Sztuki”. Czechowicz współpracował również z Polskim Radiem, dla którego pisywał słuchowiska. Zginął 9 września 1939 roku, w zakładzie fryzjerskim, w czasie bombardowania Lublina.

Czym jest Awangarda Krakowska?

Awangarda Krakowska to grupa literacka działająca w latach 1922–1927 związana z z czasopismem „Zwrotnica”. Przedstawicielami byli: Tadeusz Peiper, Julian Przyboś, Jan Brzękowski, Jalu Kurek.

Hasło 3 × M „Miasto, Masa, Maszyna” – kult współczesnej cywilizacji

Awangarda Krakowska przedstawiła program sztuki pozostającej w „uścisku z terażniejszością”, nastawionej na współbrzmienie z nowoczesną cywilizacją techniczną, zmechanizowaną pracą i wielkomiejskim życiem (urbanizm). Preferowała zajmowanie się terażniejszością (kult nowości).

Artysta jako architekt – budowniczy zdań

Ekwiwalentyzacja uczuć – poszukiwanie, tworzenie obrazu stanowiącego ekwiwalent uczuć

Metafora jako środek wyrażania i tworzenia nowej, poetyckiej rzeczywistości

Zbliżenie rytmu poezji do rytmu prozy

Używanie skrótów myślowych i skondensowanej (spiętrzonej) metafory, zwięzłość

Ekonomiczność języka poetyckiego, przemyślana budowa wiersza

Emocjonalna powściągliwość (antysentymentalizm)

Intelektualna dyscyplina

((Stanisław Jaworski

U podstaw awangardy. Tadeusz Peiper pisarz i teoretyk

W starciu z naturą ostatnie lata XIX i początek XX w. przyniosły gwałtowny przełom; zalew coraz to nowych udoskonaleń technicznych zdawał się walkę rozstrzygnąć ostatecznie. Stąd tak euforyczna pochwała nowoczesnej cywilizacji, wypowiedziana na łamach „Zwrotnicy”; maszyny, bo potęguje siły człowieka; nowych środków komunikacji – ekspresu i aeroplanu, nowych środków

porozumiewania się – telefonu, radia i telegrafu, bo ograniczają one stopień podległości człowieka wobec czasu i przestrzeni. Powołująca je do życia cudotwórcza epoka jest najwznioślejszym momentem w dziejach ludzkości, kształtuje przyszłe oblicze świata. [...] Skoro rozum ludzki zdolny był tak głęboko przekształcić codzienne życie, to potrafi także uwolnić ludzkość od zmory niesprawiedliwości społecznej.

Źródło: Stanisław Jaworski, *U podstaw awangardy. Tadeusz Peiper pisarz i teoretyk*, Kraków 1980.

Obaj poeci szukali najtrafniejszego sposobu tworzenia tekstów poetyckich, doceniając nade wszystko międzysłowie i eksperyment artystyczny.

“ Międzysłowie

Międżysłowie – jedna z podstawowych kategorii koncepcji języka polskiego awangardy krakowskiej, [...] określająca utajoną w wypowiedzi poetyckiej sferę semantyczną [znaczeniową]. Sfera ta kształtuje się w wyniku wzajemnego oddziaływania na siebie znaczeń słów, z których zbudowany jest utwór. Międżysłowie w takim rozumieniu to możliwości znaczeniowe, które wyłaniają się z określonej kombinacji jednostek leksykalnych w zdaniu. [...] Głównym sposobem organizacji międzysłowia miała być metafora wydobywająca z minimum słów – maksimum aluzji wyobrazeniowych, a składowym instrumentem umożliwiającym jego uobecnienie – [elipsa](#).

Źródło: *Międżysłowie*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 2002.

“ Eksperyment artystyczny

Eksperyment artystyczny – działanie twórcze odchodzące zdecydowanie od wzorów tradycji, przedsiębrane w celu rozwiązania jakiegoś nowego problemu artystycznego, przykładowego zastosowania dyrektywy teoretycznej, sprawdzenia pomysłu czy realizacji założonej z góry idei. Eksperyment artystyczny ma charakter pionierski w danej dyscyplinie działalności artystycznej, toteż jego produkt narażony jest na ryzyko, że nie zostanie uznany za dzieło sztuki. Element eksperymentu zawarty jest w każdym przedsięwzięciu twórczym, ponieważ zawsze wchodzi tu w grę

posunięcia niestandardowe, niezgodne z normą, odbiegające – choćby w minimalnym stopniu – od uznanych wzorców. [...] Określenie jakiegoś utworu jako eksperymentu artystycznego zawiera w sobie niekiedy obok uznania dla jego bezprecedensowego charakteru również jego dyskwalifikację jako „pełnoprawnego” dzieła sztuki – w ocenach krytycznych bywa on traktowany jako odkrycie pozbawione wartości estetycznej, torujące drogę jakimś dążeniom artystycznym, ale samo przez się niezdolne dostarczyć odbiorcom satysfakcji estetycznej. Nastawienie eksperymentatorskie charakteryzuje większość kierunków awangardowych w sztuce XX-wiecznej, co wiąże się z ich niezmiernie rozwiniętą aktywnością teoretyczno-programową. Sformułowane założenia, pomysły i dyrektywy tworzenia poprzedzają tu niejednokrotnie praktykę artystyczną i sterują jej przebiegiem.

Źródło: *Eksperyment artystyczny*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 2002.

Czym jest Awangarda Lubelska?

Awangarda Lubelska łączyła grono znajomych, a nie przedstawicieli jednego pokolenia. Poeci, naśladując Józefa Czechowicza, odcinali się od prozaizmu Skamandra i idei postępu w sztuce Awangardy Krakowskiej. Uprawianie poezji traktowali jako sposób na odkrywanie metafizyczności istnienia. Duże znaczenie przywiązywali do roli fantazji, wyobraźni, symboliki. Inspirowali się tradycjami romantycznymi i surrealistycznymi. Jako temat godny poezji uznawali skojarzenia, sny, stany podświadomości.

Druga Awangarda

Do Drugiej Awangardy należą poeci z ugrupowania Żagary (Awangarda Wileńska) oraz z Awangardy Lubelskiej, to znaczy, że Druga Awangarda dotyczy poetów Awangardy Wileńskiej i Awangardy Lubelskiej. Przedstawicielami Drugiej Awangardy byli poeci z wileńskiej grupy Żagary (Czesław Miłosz, Jerzy Zagórski, Aleksander Rymkiewicz, Tadeusz Bujnicki, Jerzy Putrament, Józef Maśliński) oraz Józefa Czechowicza i poeci pozostający pod jego wpływem (B. L. Michalski, W. Iwaniuk, H. Domiński, J. Łobodowski, J. Śpiewak, S. Pięta). Awangardziści Lubelscy tworzyli wiersze emocjonalne i pesymistyczne, odnajdujemy w nich treści dotyczące katastroficznej wizji końca cywilizacji.

Słownik

ekwiwalentyzacja

(łac. *equivalentis* – mający równą wartość) przekazywanie czegoś nie wprost, a za pomocą odpowiedników, metafor, konstrukcji słownych itp.

elipsa

(gr. *élleipsis* – pominięcie) opuszczenie w zdaniu wyrazu lub wyrazów domyślnych w szerszym kontekście

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookami. Wynotuj z utworów metafory i odczytaj ich znaczenia.

metafora

znaczenie

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Pdm71U0BQ>

Jalu Kurek

Poezja

Wyływasz mi z ust kotwicą, uśmiechem nieznaných podróży

o maszcie natchnień naszych, wiązana mowo lin

Ból, który nas piecze, jest bólem, który nie nuży,

a serce, nie spięte klamrami ucieka od nas jak dym

Ten dzień, który patrzy w nasze opalone twarze

nie jest dniem, jest szeleszczącym zegarem

Minuta jest tylko pięścią niespełnionych marzeń,

którą chcemy odgonić psy od naszych barek

Godziny jak kobiety wołały nas od wybrzeży

i ziemię jak płacz kołysała macierz

Uspokój się łądzie szumiących pól i pasterzy

słowa są jak wiosła, a wiosła wiotkie jak pacierz

Tam jest słodziutki szloch nieba pod mokrą płachtą dymów

i święte piersi zatoki, pachnące dzwonnym śmiechem wzgórz

U nas śpiewają ręce zdrowe w takt maszyn i rymów

i szumi świst okrętu krający Bałtyk jak nóż

Każde zdanie jest okrętem, okrętem bez nazwiska

i jeden jest tylko gościniec, nie ma żadnych ulic

Na zdaniu można przepłynąć od Gdyni do San Francisco

i tylko tobą jak flagą się otulić

O mowo, wodo słona, która ciekiesz z naszych dłoni,

Jak dym z kominów odlata od nas smutek

Kiedy nam śpiącym na linach na śmierć się rozzwoni

w głowach, kolcem księżycy jak strachem przekłutych

Pan zielonych horyzontów otworzy nam rano powieki,

o rozkwieć nam łona niebem ciepłutkim i deszczem

Dniu, który przyjdiesz jutro, dniu, który jesteś daleki,

biało-czerwona flago, ginąca na wietrze

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Pdm71U0BQ>

Józef Czechowicz

Żal

głowę która siwieje a świeci jak świecznik

kiedy srebrne pasemka wiatrów przefruwają

niosę po dnach uliczek

jaskółki nadrzeczne

świergocą to mało idźże

tak chodzić tak oglądać sceny sny festyny
roztrzaskane szybki synagog
płomień połykający grube statków liny
płomień miłości
nagość
tak wysłuchiwać ryku głodnych ludów
a to jest inny głos niż ludzi głodnych płacz
zniża się wieczór świata tego
nozdrza wietrzą czerwony udój
z potopu gorącego
zapytamy się wzajem ktoś zacz
rozmnożony cudownie na wszystkich nas
będę strzelał do siebie i marł wielokrotnie
ja gdym z pługiem do bruzdy przywarł
ja przy foliałach jurysta
zakrztuszony wołaniem gaz
ja śpiąca pośród jaskrów
i dziecko w żywej pochodni
i bombą trafiony w stallach
i powieszony podpalacz
ja czarny krzyżyk na listach
o żniwa żniwa huku i blasków
czy zdąży kręta rzeka z braterskiej krwi odrdzawieć
nim się kolumny stolic znów podźwigną nade mną

naleci wtedy jaskółek zamieć

świśnie u głowy skrzydło poprzez ptasią ciemność

idźże idź dalej

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Zwróć uwagę na instrumentację głoskową w wierszu J. Czechowicza. Zanotuj jej przykład i określ funkcję w tekście.

Sprawdź się

Tekst do ćwiczeń 1-7

” Jalu Kurek

Poezja

Wypływasz mi z ust kotwicą, uśmiechem nieznanymi podróżami
o maszynie natchnień naszych, wiązana mowa lin

Ból, który nas piecze, jest bólem, który nie nuży,
a serce, nie spięte klamrami ucieka od nas jak dym

Ten dzień, który patrzy w nasze opalone twarze
nie jest dniem, jest szeleszczącym zegarem

Minuta jest tylko pięścią niespełnionych marzeń,
którą chcemy odgonić psy od naszych barek

Godziny jak kobiety wołały nas od wybrzeży
i ziemię jak płacz kołysała macierz

Uspokój się lądzie szumiących pól i pasterzy
słowa są jak wiosła, a wiosła wiotkie jak pacierz

Tam jest słodziutki szloch nieba pod mokra płachtą dymów
i święte piersi zatoki, pachnące dzwonnym śmiechem wzgórz

U nas śpiewają ręce zdrowe w takt maszyn i rymów
i szumi świst okrętu krający Bałtyk jak nóż

Każde zdanie jest okrętem, okrętem bez nazwiska
i jeden jest tylko gościniec, nie ma żadnych ulic

Na zdaniu można przepłynąć od Gdyni do San Francisco
i tylko tobą jak flagą się otulić

O mowo, wodo słona, która ciekiesz z naszych dłoni,
Jak dym z kominów odlata od nas smutek

Kiedy nam śpiącym na linach na śmierć się rozdzwonisz
w głowach, kolcem księżycy jak strachem przekłutych

Pan zielonych horyzontów otworzy nam rano powieki,
o rozkwieć nam łona niebem ciepłym i deszczem

Dniu, który przyjdiesz jutro, dniu, który jesteś daleki,
biało-czerwona flago, ginąca na wietrze

Źródło: Jalu Kurek, *Poezja*, [w:] .

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

W wierszu *Poezja* Jalu Kurka funkcjonują dwa wyobrażenia świata. Pierwszy to świat, który został ukształtowany przez ludzi. O drugim wszyscy marzą, tęsknią do niego. Dobierz do tych dwóch obrazów świata odpowiednie sformułowania z tekstu.

takt maszyn i rymów, dym z komina, słońce i księżyc, rejs od Gdyni do San Francisco, barki, flaga na wietrze, maszt, kotwica, woda pola i pastwiska, gościniec, liny, deszcz

Świat, który ukształtowali ludzie	
Świat, o którym marzą ludzie	

Ćwiczenie 2

Niektóre z przywołanych elementów rzeczywistości ukazanej w wierszu należą do cywilizacji, a niektóre do natury. Wybierz po dwa i wpisz je poniżej. Omów ich znaczenie.

Ćwiczenie 3

Na podstawie całego tekstu rozszyfruj metafory poezji jako wiązanej mowy lin oraz poetów śpiących na linach.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst.

natury, modlitwa, poezja, idealnym, wolny, metafory, ukształtowanym przez innych, wiązanej mowy lin, zniewala, nieszczęśliwym, jak flaga na wietrze, linach, zniewolony, daje poczucie wolności

Człowiek w wierszu *Poezja* Jalu Kurka żyje w świecie
i siebie. Czuje się w nim i zatrwożony. Aby wyrazić ten stan, używa między innymi bólu i serca. Bohater tekstu jednocześnie marzy o lepszym świecie,, ciepłym i dobrym. Wierzy, że jedyną i prawdziwą drogą do niego jest Aby wyrazić tę myśl, używa metafory poezji jako, a miejsce poety porównuje do pozycji na maszcie i okrętów. Z wiersza wynika przekonanie, że poezja przybliży do idealnego świata,, mimo iż jest to migotliwa przyszłość.

Ćwiczenie 5

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W wierszu wersy "Minuta jest tylko pięścią niespełnionych marzeń,/Którą chcemy odgonić od naszych barek" służą wyrażeniu niezgody.	☐	☐
Wiersz Jalu Kurka „Poezja” został zapisany zgodnie z futurystyczną zasadą słów na wolności.	☐	☐
Z wiersza wynika przekonanie o niewystarczającej roli poezji w życiu człowieka.	☐	☐

Ćwiczenie 6

W wierszu Jalu Kurka można odnaleźć bogactwo metafor. Sformułuj dwa argumenty, którymi uzasadnisz to przekonanie.

Wybierz te sformułowania dotyczące wiersza Jalu Kurka, które świadczą o jego zgodności z programem Awangardy Krakowskiej.

- Stosowanie zasady słów na wolności.
- Poezja jako rygorystyczna organizacja języka.
- Tworzenie w uścisku z terażniejszością.
- Rozumienie roli poety jako roli kapłana.
- Poeta jako rzemieślnik słowa.
- Stosowanie ekwiwalentów uczuć.
- Poezja jako mowa uczuć.
- Posługiwanie się pseudonimami poetyckimi.

Tekst do ćwiczeń 8–9

” Józef Czechowicz

Żal

głowę która siwieje a świeci jak świecznik
kiedy srebrne pasemka wiatrów przefruwają
niosę po dnach uliczek
jaskółki nadrzeczne
świergocą to mała idźże

tak chodzić tak oglądać sceny sny festyny
roztrzaskane szybki synagog
płomień połykający grube statków liny
płomień miłości
nagość
tak wysłuchiwać ryku głodnych ludów
a to jest inny głos niż ludzi głodnych płacz

zniża się wieczór świata tego
nozdrza wietrzą czerwony udój
z potopu gorącego
zapytamy się wzajem ktoś zacz

rozmnożony cudownie na wszystkich nas
będę strzelał do siebie i marł wielokrotnie
ja gdym z pługiem do bruzdy przywarł
ja przy foliałach jurysta
zakrztuszony wołaniem gaz
ja śpiąca pośród jaskrów
i dziecko w żywej pochodni
i bombą trafiony w stallach
i powieszony podpalacz
ja czarny krzyżyk na listach

o żniwa żniwa huku i blasków
czy zdąży kręta rzeka z braterskiej krwi odrdzawieć
nim się kolumny stolic znów podźwigną nade mną
naleci wtedy jaskółek zamieć
świśnie u głowy skrzydło poprzez ptasią ciemność
idźże idź dalej

Źródło: Józef Czechowicz, *Żal*, [w:] .

Ćwiczenie 8

Zanalizuj wiersz *Żal* Józefa Czechowicza, udzielając odpowiedzi na pytania.

Kto w wierszu mówi?

Do kogo mówi się w wierszu?

Co mówi się w wierszu?

Ćwiczenie 9

Józef Czechowicz zastosował w wierszu wiele środków poetyckiego wyrazu. Do ich nazw dopisz przykłady z tekstu i określ funkcję.

Epitety

Przykłady

Funkcja

Elipsy

Przykłady

Funkcja

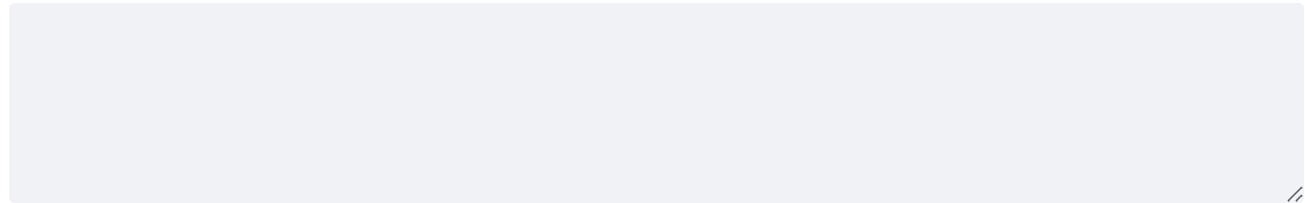
Porównania

Przykłady

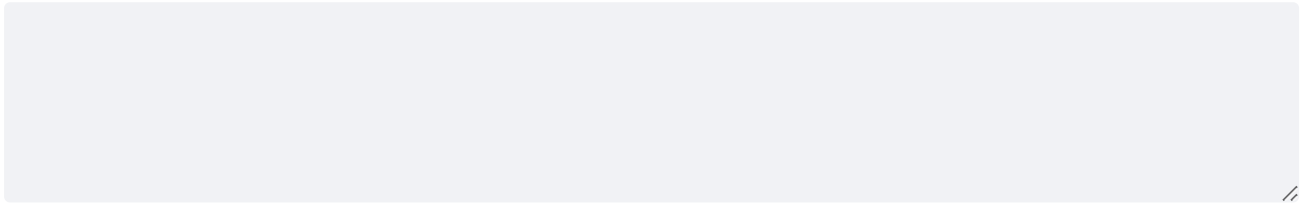
Funkcja

Powtórzenia

Przykłady

Funkcja

Dla nauczyciela

Autor: Sabina Świtła

Przedmiot: Język polski

Temat: Operacje na słowach w poezji Józefa Czechowicza i Jalu Kurka

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

8) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego: aliterację, paronomazję, kontaminację, metonimię, synekdochę, synestezję, odmiany inwersji, gradację; określa ich funkcje;

11) porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje, nazywa i określa funkcje środków stylistycznych obecnych w utworach (np. epitet, metafora, elipsa, porównanie);
- opisuje sytuację liryczną w utworze;
- charakteryzuje podmiot liryczny i adresata tekstu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem komputera;
- praca z tekstem;
- rozmowa kierowana.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- wiersze z lukami.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi również, aby uczniowie przypomnieli sobie środki stylistyczne poznane w szkole podstawowej i w szkole ponadpodstawowej. Mogą przygotować słowniczek środków stylistycznych, w którym, oprócz wybranych definicji środków, znajdą się ich przykłady.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel dzieli uczniów na pary. Każdej z nich przydziela wiersz z lukami do uzupełnienia. Połowa klasy otrzyma wiersz Jalu Kurka *Poezja*, druga połowa *Żal* Józefa Czechowicza (nauczyciel usuwa z wierszy wybrane słowa, np. z utworu Kurka *kotwicą, dym, zegarem*; z utworu Czechowicza *dniach, ludów, ludzi*).

2. Uczestnicy zajęć uzupełniają luki swoimi propozycjami słów. Następnie odczytują wiersze na forum.
3. Nauczyciel pyta: czym kierowali się przy wyborze słów, co było dla nich ważne, na co zwracali uwagę?
4. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Prowadzący prezentuje nagranie recytacji wiersza Jalu Kurka. Po wysłuchaniu materiału pary, które uzupełniały tekst tego autora, weryfikują swoje odpowiedzi. Wszyscy uczniowie rozmawiają o wprowadzonych przez autora słowach, nazywają środki artystyczne, których częścią są brakujące słowa, podają swoje propozycje odczytań. Jeśli uczniowie nie odwołują się do założeń Awangardy Krakowskiej, nauczyciel zadaje pytania pomocnicze.
2. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel wyświetla treść ćwiczenia nr 1, 2, 3 z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie rozwiązują je wspólnie na forum klasy.
3. Nauczyciel prezentuje drugie multimedium – recytację wiersza Józefa Czechowicza. Po wysłuchaniu całego utworu pary, które uzupełniały tekst tego autora, weryfikują swoje odpowiedzi. Następnie uczestnicy zajęć rozmawiają o środkach artystycznych skupionych wokół słów, które usunął nauczyciel, nazywają te środki, podają swoje propozycje ich odczytań. Jeśli uczniowie nie odwołują się do założeń Awangardy Lubelskiej, nauczyciel zadaje pytania pomocnicze.
4. Uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanych zadań, omawiając je wraz z uczniami.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel rysuje na tablicy tabelę. Prosi, aby chętni uczniowie wpisali w jednej kolumnie podobieństwa, które zauważają między tekstami Kurka i Czechowicza, w drugiej różnice.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz interpretację poznanego na zajęciach utworu Jalu Kurka lub Józefa Czechowicza.

Materiały pomocnicze:

- Mariusz Solecki, *Słownik środków stylistycznych z przykładami*, Gdańsk 2020.
- Stanisław Jaworski, *U podstaw awangardy. Tadeusz Peiper pisarz i teoretyk* Kraków 1980.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium we wprowadzeniu do zajęć.